A pfalzi hÃ¡borÃº. A tengeri hegemÃ³nia.

HozzÃ¡adta: lakosm
2004. oktÃ³ber 19. Kedd 18:59

MidÅ‘n az 1870-iki francia veresÃ©gek utÃ¡n Thiers, a nagy Ã¡llamfÃ©rfiÃº Ã©s tÃ¶rtÃ©netÃ-rÃ³, NÃ©metorszÃ¡gba ment bÃ©k
szerezni Ã©s kÃ©rdezte: hÃ¡t ki ellen viselnek hÃ¡borÃºt, miutÃ¡n a csÃ¡szÃ¡rsÃ¡g megbukott, Ranke azt vÃ¡laszolta: XIV. Lajos
ellen.
Az Å‘ erÅ‘szakos politikÃ¡ja mÃ©rgezte meg annyira a kÃ©t nagy nemzet viszonyÃ¡t, hogy szÃ¡zadok sem feledtethettÃ©k el az
akkor szenvedett igazsÃ¡gtalansÃ¡got. Ã‰s minthogy a rÃ©uniÃ³k elsÅ‘ sorban a nÃ©met terÃ¼letet Ã©rtÃ©k, ott keletkezett
ellenÃ¼k az elsÅ‘ erÅ‘s visszahatÃ¡s. VÃ©ge volt annak az uralkodÃ³ helyzetnek, melyet FranciaorszÃ¡g mint a westfaliai bÃ©k
biztosÃ-tÃ³ja ott elfoglalt Ã©s melyet az 1658-iki augsburgi liga szentesÃ-tett. Mert ugyancsak Augsburgban 1686 julius 17-
Ã©n Ãºjabb szÃ¶vetsÃ©g jÅ‘ lÃ©tre, melyben a csÃ¡szÃ¡r, SpanyolorszÃ¡g, SvÃ©dorszÃ¡g, Hollandia a birodalom svÃ¡b, frank
bajor kerÃ¼leteivel egyÃ¼tt szerzÅ‘dtek az 1648-iki bÃ©ke fentartÃ¡sÃ¡ra. NÃ©metorszÃ¡g terÃ¼leti Ã©psÃ©ge mÃ¡r Ã¡talÃ¡n
eurÃ³pai Ã©rdek gyanÃ¡nt tÅ±nik fel. Lajos mÃ©g mindig Ã©rezhette, mennyivel erÅ‘sebb az Å‘ egysÃ©ges Ã¡llama annyi szÃ©
szÃ¶vetsÃ©gesnek hatalmÃ¡nÃ¡l. A tÃ¶rÃ¶k hÃ¡borÃº mÃ©g tartott, pÃ©nze Ã©s befolyÃ¡sa mÃ©g NÃ©metorszÃ¡gban is szer
pÃ¡rthÃ-veket Ã©s kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen a brandenburgi nagy vÃ¡lasztÃ³ kÃ¶zeledett akkor hozzÃ¡. Alkalmat a hÃ¡borÃº megkezdÃ©s
a kÃ¶lni Ã©rsekvÃ¡lasztÃ¡s szolgÃ¡ltatott. Az ottani kÃ¡ptalannak francia zsoldban levÅ‘ tÃ¶bbsÃ©ge megvÃ¡lasztotta Ã©rsekne
birodalmi vÃ¡lasztÃ³nak FÃ¼rstenberg bÃ-bornokot, kinek nagy szerep jutott Strassburg Ã¡tadÃ¡sÃ¡ban. XI. Innocentius
pÃ¡pa, azonban nem Å‘t erÅ‘sÃ-tÃ© meg, hanem csÃ¡szÃ¡rpÃ¡rti ellenjelÃ¶ltjÃ©t. Louvois ezt hasznÃ¡lta fel arra, hogy urÃ¡t, kit
Â«trianoni ablakÂ» ellene izgatott, hadÃ¼zenetre bÃ-rja. De komolyabb ok is alkalmasnak mutatta ezen idÅ‘pont
felhasznÃ¡lÃ¡sÃ¡t. AngliÃ¡ban biztosnak lÃ¡tszott a katholikus II. Jakab uralma, a csÃ¡szÃ¡ri sereg pedig BelgrÃ¡d kÃ¶rÃ¼l
csatÃ¡zott. A sereg, melynek Ã©lÃ©re a kirÃ¡ly fiÃ¡t, a Â«nagy dauphintÂ» helyezte, mindjÃ¡rt 1688 Å‘szÃ©n szinte ellenÃ¡llÃ¡s
nÃ©lkÃ¼l elfoglalta a rajnai palotagrÃ³fsÃ¡got. A tehetetlen birodalmi gyÅ±lÃ©s csak 1689 februÃ¡rban viszonozta a
hadÃ¼zenetet. Ezt az idÅ‘t a franciÃ¡k arra hasznÃ¡ltÃ¡k fÃ¶l, hogy teljesen kifoszszÃ¡k azt a virÃ¡gzÃ³ tartomÃ¡nyt Ã©s
felgyÃºjtsÃ¡k annak rÃ©gi, hires vÃ¡rosait. Louvois ezen pokoli terv vÃ©grehajtÃ¡sa Ã¡ltal akarta lehetetlennÃ© tenni, hogy idege
sereg azon vidÃ©ken Ã¡t tÃ¡madhassa meg FranciaorszÃ¡got. Heidelberga gyÃ¶nyÃ¶rÅ± vÃ¡ra azÃ³ta rom, Worms Ã©s
Mannheim vÃ¡rosok sok mÃ¡s kisebb helysÃ©ggel elpusztultak, Speierben mÃ©g a rÃ©gi csÃ¡szÃ¡rok csontjait is kivetettÃ©k
koporsÃ³jukbÃ³l. Ennek a vandalismusnak mai napig sem szÃ¼nt meg az emlÃ©ke Ã©s a nÃ©metek kutyÃ¡iknak szoktÃ¡k adni
az akkor szereplÅ‘ francia vezÃ©reknek nevÃ©t (MÃ©lac, Duras, Lorges). Mainzot Ã¡tadta Ã©rseke s a Rajna egÃ©sz bal partja
francia uralom alÃ¡ jutott. De csakhamar Ã©rezhetÅ‘ volt a visszahatÃ¡s is. A Stuartok megbuktak, OrÃ¡niai Vilmos lett Anglia
kirÃ¡lya. A csÃ¡szÃ¡r mÃ¡r 1689 elejÃ©n szÃ¶vetsÃ©gre lÃ©pett HollandiÃ¡val Ã©s a nyÃ¡r folyamÃ¡n Anglia, SpanyolorszÃ¡g,
Ã©s Savoya is e szÃ¶vetsÃ©ghez Ã¡llottak. Az alkudozÃ¡sok szÃ¡lait ismÃ©t Hollandia fÅ±zte Ã¶ssze. Fagel halÃ¡la utÃ¡n Hein
volt ott a pensionarius, kinek annÃ¡l nagyobb szerep jutott, mivel Vilmost egÃ©szen elfoglalva tartÃ¡k az angol Ã¼gyek Ã©s a
hÃ¡borÃº. A mint a szÃ¶vetsÃ©ges hadak megÃ©rkeztek a hÃ¡borÃº szinhelyÃ©re, mÃ©g 1689-ben sikerÃ¼lt legnagyobb rÃ©s
visszavenni a francia hÃ³dÃ-tÃ¡soknak. Minthogy SpanyolorszÃ¡g is a szÃ¶vetsÃ©ghez tartozott Ã©s Hollandia legyÅ‘zÃ©se vol
Lajosnak egyik fÅ‘cÃ©lja, azontÃºl Belgiumot vÃ¡lasztotta a had terÃ©Ã¼l, melyen keresztÃ¼l nyilt az Ãºt a kÃ¶ztÃ¡rsasÃ¡gba.
ValÃ³ban bÃ¡mulatos a francia erÅ‘kifejtÃ©s, mely ismÃ©t megmutatta, mennyivel hatalmasabb egy egysÃ©ges Ã¡llam szÃ¡mos
hatalom laza szÃ¶vetsÃ©gÃ©nÃ©l. Az 1690-iki Ã©v folyamÃ¡ban franciÃ¡k gyÅ‘ztek vizen Ã©s szÃ¡razon. Tourville admiralisu
hivatva volt segÃ-teni Jakab irorszÃ¡gi vÃ¡llalatÃ¡t, nem messze az angol parttÃ³l legyÅ‘zte a hollandus flottÃ¡t. Az angol
hajÃ³had vezÃ©re, ki titkon Jakab pÃ¡rthive volt, nem akart harcolni Jakab szÃ¶vetsÃ©gesei ellen Ã©s inkÃ¡bb orszÃ¡ga
szÃ¶vetsÃ©geseit hagyta cserben.Ugyanazon idÅ‘ben Luxembourg herceg Fleurus mellett Belgiumban legyÅ‘zte a
szÃ¶vetsÃ©gesek seregÃ©t (1690 jul. 1.). Csak Vilmos irorszÃ¡gi diadala Ã¡llÃ-totta helyre az egyensÃºlyt. A kÃ¶vetkezÅ‘ Ã©vb
Lajos maga megjelent Mons ostromÃ¡nÃ¡l, mely nem tudott ellenÃ¡llni a Vauban Ã¡ltal intÃ©zett bombÃ¡zÃ¡snak. HatÃ¡rozott
eredmÃ©ny a szÃ¡razfÃ¶ldi hÃ¡borÃº Ã¡ltal nem volt elÃ©rhetÅ‘, mely legfÃ¶ljebb egyes vÃ¡rosokat Ã©s vÃ¡rakat juttatott a fran
kezÃ©be. EzÃ©rt mindinkÃ¡bb a tengerre fordÃ-totta Lajos figyelmÃ©t Ã©s eszkÃ¶zeit. KedvezÅ‘ kimenetelÅ± tengeri csata, me
lehetÅ‘vÃ© teszi francia csapatoknak kiszÃ¡llÃ¡sÃ¡t AngliÃ¡ban, nemcsak kÃ¶zvetlenÃ¼l szerez nagy hasznot
FranciaorszÃ¡gnak gyarmatai Ã©s kereskedÃ©se vÃ©delme Ã¡ltal, hanem egy csapÃ¡ssal vÃ©get vet az egÃ©sz coalitiÃ³nak.
Ehhez jÃ¡rult, hogy Louvois, a nagy hadÃ¼gyminister, 1691-ben meghalt Ã©s most tÃ¶bb gondot fordÃ-tottak az Ã¡ltala
elhanyagolt haditengerÃ©szetre. Tourville kitÃ¼nÅ‘ hajÃ³vezÃ©r hirÃ©ben Ã¡llott. A tÃ¡madÃ¡s veszÃ©lytelennek lÃ¡tszott. Az a
admiralist Russelt, a whig-pÃ¡rt vezÃ©rÃ©t, sÃ©rtÃ© Vilmosnak tory politikÃ¡ja Ã©s felajÃ¡nlÃ¡ szolgÃ¡latÃ¡t Jakabnak. HasonlÃ
jÃ¡rt el Churchill lord, az angol fÅ‘vezÃ©r, kinek elpÃ¡rtolÃ¡sa dÃ¶ntÃ¶tt egykor Jakab sorsa fÃ¶lÃ¶tt. Joggal mondja Michelet,
hogy nincs teljesebb kÃ©ptÃ¡ra a gazembereknek, annÃ¡l, melyet Macaulay tÃ¶rtÃ©nete fest le. Minthogy annyi volt az Ã¡rulÃ³,
remÃ©lni lehetett, hogy Jakab partraszÃ¡llÃ¡sa egy jelentÃ©kenyebb francia sereg Ã©lÃ©n, egyszerre vÃ©get vet Vilmos
uralmÃ¡nak. A francia tengerparton erÅ‘s kÃ©szÃ¼let folyt, 30,000 katona Ã¡llott kÃ©szen, a sereg zÃ¶mÃ©t a szÃ¡mÅ±zÃ¶tt ir
csapata alkotta. Vilmos egy elfogott levÃ©l Ã¡ltal Ã©rtesÃ¼lt a tervrÅ‘l. Londonban bÃ¶rtÃ¶nbe vetettÃ©k a fÅ‘cinkosokat, kÃ¶zt
Churchillt Ã©s minden eszkÃ¶zt felhasznÃ¡ltak a vÃ©delemre. A francia hajÃ³had a Szajna torkolata kÃ¶rÃ¼l gyÃ¼lekezett, de
kedvezÅ‘tlen szelek visszatartottÃ¡k, Ãºgy hogy az angoloknak elÃ©g idejÃ¶k maradt Wight szigete kÃ¶rÃ¼l
Ã¶sszegyÃ¼lekezni. Az egyesÃ¼lt angol Ã©s hollandus hajÃ³had erÅ‘re nÃ©zve messze felÃ¼lmÃºlta a franciÃ¡t, mely mÃ©g
lÅ‘porral sem volt elÃ©ggÃ© ellÃ¡tva. Russel lord a legkÃ¼lÃ¶nÃ¶sebb helyzetben volt. MegigÃ©rte, hogy nem akadÃ¡lyozza
Jakab partra szÃ¡llÃ¡sÃ¡t, de mÃ¡srÃ©szt nyiltan kijelentÃ©, hogy ha csatÃ¡ra kerÃ¼l a dolog, nem kimÃ©lhet senkit, magÃ¡t a
kirÃ¡lyt sem. Ily mÃ³don egyeztette Ã¶ssze Vilmos elleni gyÃ¼lÃ¶letÃ©vel hazÃ¡ja Ã©s Ã¡llÃ¡sa irÃ¡nti kÃ¶telessÃ©geit. A
szÃ¶vetsÃ©ges hajÃ³had elhatÃ¡rozta, hogy a La Hogue fokÃ¡nÃ¡l, Normandia nyugoti csÃºcsÃ¡nÃ¡l gyÃ¼lekezÅ‘ szÃ¡llÃ-tÃ³
hajÃ³kat tÃ¡madja meg. Ezek vÃ©delmÃ©re ugyanakkor megjelent a BrestbÅ‘l kiindulÃ³ Tourville Ã©s elkerÃ¼lhetetlennÃ© vÃ¡l
csata. HadihajÃ³k a XVII. szÃ¡zad mÃ¡sodik felÃ©bÅ‘l.Ludolf Bakhuizen (1631 1708) kÃ©t rÃ©zkarcÃ¡nak hasonmÃ¡sa.A franci

hajÃ³had csak 44 sorhajÃ³bÃ³l Ã¡llott, de Tourville-nak meg volt hagyva, hogy minden Ã¡ron kisÃ©rtse meg az Ã¡tszÃ¡llÃ¡st Ã©s
ne kerÃ¼lje ki a csatÃ¡t. A lovagias vezÃ©r gyÃ¡vasÃ¡gnak tartotta volna a visszavonulÃ¡st, annÃ¡l is inkÃ¡bb, mert remÃ©lhette
hogy az angolok csak szinleg fognak harcolni ellene. MÃ¡jus 29-Ã©n reggel a francia hajÃ³had megtÃ¡madta a
szÃ¶vetsÃ©gesek hadi rendjÃ©t. Tourville pÃ¡rbajszerÅ±en folytatta a harcot, vezÃ©rhajÃ³jÃ¡val a Â«Soleil royalÂ»-lal, melyet a
vilÃ¡g legszebb hajÃ³jÃ¡nak tartottak, szembe szÃ¡llott Russel vezÃ©rhajÃ³jÃ¡val, a BritanniÃ¡val. A hajÃ³had tÃ¶bbi rÃ©sze a
szÃ©lcsend miatt alig vett rÃ©szt e kÃ¼zdelemben. Csakhamar meg kellett gyÅ‘zÅ‘dnie, hogy az angol admiralis Ã©s
legÃ©nysÃ©ge nem Ã¡rulÃ³. A francia hajÃ³knak vissza kellett vitorlÃ¡zniok. Ez alatt szÃ©l tÃ¡madt, az angol Ã©s hollandus haj
kifejthettÃ©k tÃºlnyomÃ³ erejÃ¶ket Ã©s a franciÃ¡k visszavonulÃ¡sa menekÃ¼lÃ©ssÃ© vÃ¡lt. Maga a vezÃ©rhajÃ³ tÃ¶nkre mer
a parti erÅ‘dÃ¶k vÃ©delme alÃ¡ menekÃ¼lt hajÃ³t is sikerÃ¼lt az angoloknak tÃ¶nkre tenni. A la hoguei csatÃ¡ban, melyben a
hollandusok alig vehettek rÃ©szt, az angolok teljes diadalt arattak. Egyike ez a legfontosabb tengeri csatÃ¡knak;
megmutatta, hogy Colbert minden erÅ‘lkÃ¶dÃ©se ellenÃ©re sem a francia hajÃ³had van hivatva uralkodni a tenger fÃ¶lÃ¶tt,
hanem az angol. A britt hajÃ³had Ãºjra bebizonyÃ-tÃ¡ felsÅ‘sÃ©gÃ©t a tÃ¶bbi nagy hatalomÃ© fÃ¶lÃ¶tt, Ãºgy mint elÅ‘bb az arm
ellenÃ©ben. EgyhÃ¡zi tekintetben Jakab Ã©s Lajos vÃ¡llalata Ãºgyis csak folytatÃ¡sa volt II. FÃ¼lÃ¶p vÃ¡llalatÃ¡nak. A kocka
fordulÃ¡sÃ¡t leginkÃ¡bb az jelÃ¶li, hogy most az angolok gondoltak partra szÃ¡llÃ¡sra FranciaorszÃ¡gban a hugenottÃ¡k
Ã©rdekÃ©ben. SzÃ¡razfÃ¶ldÃ¶n ellenben a franciÃ¡k rÃ©szÃ©n maradt a tÃºlsÃºly. Lajos ismÃ©t elkisÃ©rte seregÃ©t Belgiuml
a la hoguei csata idejÃ©ben foglalta el Namur fontos vÃ¡rÃ¡t. Vilmos, ki e vÃ¡llalat meghiÃºsÃ-tÃ¡sÃ¡ra szemÃ©lyesen vezetett
oda sereget, kÃ©sÅ‘n Ã©rkezett Ã©s kÃ©sÅ‘bb, midÅ‘n a franciÃ¡kat SteenkerkenÃ©l (1692 aug. 3-Ã¡n) megtÃ¡madta, minden
vitÃ©zsÃ©ge mellett nagy veresÃ©get szenvedett Ã©s teljesen elvesztette katonÃ¡i bizalmÃ¡t. Csak Å‘ nem mondott le a remÃ©
Ã©s 1693 jul. 29-Ã©n NeerwindennÃ©l Ãºjra csatÃ¡ba bocsÃ¡tkozott Luxembourg marsallal, de ismÃ©t veresÃ©get szenvedett.
Hanem azÃ©rt nagyobb eredmÃ©nyt a franciÃ¡k sem birtak elÃ©rni, LÃ¼ttich ostromÃ¡hoz nem foghattak, bÃ¡r maga XIV. Lajos
megindÃºlt az abbÃ³l kÃ¶vetkezÅ‘ dicsÅ‘sÃ©g megszerzÃ©sÃ©re. MÃ¡srÃ©szt tengeren sem kedvezett a szÃ¶vetsÃ©geseknek
a hadi szerencse, mint azt a la hoguei csata utÃ¡n vÃ¡rni lehetett volna. Azon bÃ¡mulatos gyorsasÃ¡ggal Ã©s kÃ©szsÃ©ggel,
mely csak nemzetÃ¶knek sajÃ¡tja, Ã¡llÃ-tottÃ¡k vissza a franciÃ¡k hajÃ³hadukat az elÅ‘bbi erÅ‘re. Az angolok pedig egÃ©sz
biztosnak tartottÃ¡k mÃ¡r a tengert Ã©s PortsmouthbÃ³l igen nagy kereskedÅ‘flotta indult meg a FÃ¶ldkÃ¶zi-tenger kikÃ¶tÅ‘ibe,
csak csekÃ©ly hajÃ³had Ã¡ltal kisÃ©rve. Cadiz kÃ¶zelÃ©ben akadtak Tourville armadÃ¡jÃ¡ra. Az angol hajÃ³svezÃ©r nem
Ã¼tkÃ¶zÃ¶tt meg, az egÃ©sz gazdag zsÃ¡kmÃ¡ny a franciÃ¡k kezÃ©be jutott. MÃ-g a fÅ‘haditÃ©ren ily vÃ¡ltozÃ³ szerencsÃ©ve
harc, bonyodalmai EurÃ³pa mind tÃ¶bb vidÃ©kÃ©t vontÃ¡k kÃ¶rÃ©be. A savoyai herceg 1690-ben megtÃ¡madta FranciaorszÃ¡g
dÃ©lkeleti tartomÃ¡nyait, most viszont a franciÃ¡k igyekeztek elfoglalni orszÃ¡gÃ¡t Ã©s birtokukba ejteni az Alpesek Ã¡tjÃ¡rÃ³it. E
harcokban egy Ãºj jeles hadvezÃ©r tÃ¼nik fel francia rÃ©szen: Catinat. PolgÃ¡ri csalÃ¡dbÃ³l szÃ¡rmazott, de mÃ¡r 16 Ã©ves
korÃ¡ban belÃ©pett a hadseregbe. Lassan emelkedett Ã©s a rÃ©uniÃ³k korÃ¡ban mint Casale kormÃ¡nyzÃ³ja Ã©s az Alpesek
vÃ¶lgyeibe menekÃ¼lt szerencsÃ©tlen valdensesek Ã¼ldÃ¶zÅ‘je szerepelt. A derÃ©k fÃ©rfiÃº nem szÃ-vesen vitte a harcot XI
Lajos tÃ¼relmetlensÃ©gÃ©nek Ã¡ldozatai ellen Ã©s nagy Ã¶rÃ¶mmel fogadta a rendes hÃ¡borÃº kitÃ¶rÃ©sÃ©t. A kirÃ¡ly akkor
Ã¡llÃ-totta elÅ‘szÃ¶r sereg Ã©lÃ©re, Ã¶tvenhÃ¡rom Ã©ves korÃ¡ban. MÃ©ltÃ³nak mutatta magÃ¡t a bizalomra Ã©s tÃ¶bb csatÃ
legyÅ‘zte a savoyai herceget Ã©s a vele szÃ¶vetsÃ©ges osztrÃ¡kokat. StaffardÃ¡nÃ¡l (1690 aug. 18.) a kÃ©sÅ‘bb oly hiressÃ©
savoyai Eugent kÃ©nyszerÃ-tette visszavonulÃ¡sra, MarsagliÃ¡nÃ¡l (1693 okt. 4.) ismÃ©telt szuronytÃ¡madÃ¡sok Ã¡ltal gyÅ‘zte l
az ellensÃ©get. MondjÃ¡k, hogy este a vezÃ©r fÃ¡radtan nyugalomra dÅ‘lt le a csatatÃ©ren Ã©s a mint felÃ©bredt, kÃ¶rÃ¼lvÃ©
magÃ¡t az ellensÃ©ges zÃ¡szlÃ³kkal, melyekkel hÃ¡lÃ¡s katonÃ¡i diszÃ-tettÃ©k nyughelyÃ©t. SpanyolorszÃ¡g felÃ© is elkesered
Ã©s a franciÃ¡kra nÃ©zve diadalmasan harcoltak. Ott Catalonia volt a hÃ¡borÃº szinhelye. A franciÃ¡k tÃ¶bb vÃ¡rat elfoglaltak Ã
vÃ©gre 1697-ben magÃ¡t BarcelonÃ¡t is bevettÃ©k. Ekkor tÃ¶rtÃ©nt, hogy az angol flotta a spanyolok segÃ-tsÃ©gÃ©re elÅ‘szÃ
jelent meg a FÃ¶ldkÃ¶zi tengeren. Nagyobb eredmÃ©nyt azonban nem Ã©rt el Ã©s egyes francia tengerÃ©szek, kik kÃ¶zt
kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen a vitÃ©z Jean Bart tÃ¼nt ki, igen nagy kÃ¡rt tettek a szÃ¶vetsÃ©gesek kereskedÃ©sÃ©ben. XIV. Lajos mindenf
teljes erÅ‘feszÃ-tÃ©ssel Ã©s nagy dicsÅ‘sÃ©ggel viselte a hÃ¡borÃºt, hanem a kivÃ-vott diadalok mÃ¡r nem rejthettÃ©k el orszÃ
kimerÃ¼lÃ©sÃ©t. Az adÃ³k elviselhetetlen teherrÃ© vÃ¡ltak, az orszÃ¡g mÃ¡r alig birta fiait a sereghez kÃ¼ldeni. FÃ©nÃ©lon le
szerint Â«a fÃ¶ldmÃ-velÃ©s pang, lakossÃ¡g apad, az ipar mÃ¡r nem tÃ¡plÃ¡lja a munkÃ¡sokat, a kereskedÃ©s semmivÃ© van
AdÃ³szedÃ©s helyett inkÃ¡bb alamizsnÃ¡t Ã©s Ã©lelmet kellene adni a szegÃ©ny nÃ©pnek. EgÃ©sz FranciaorszÃ¡g csak egy
nyomorult, el nem lÃ¡tott kÃ³rhÃ¡z.Â» ValÃ³ban csudÃ¡latos, hogy ily belsÅ‘ Ã¡llapotok mellett mÃ©g oly nagy erÅ‘t tudott kifejter
az orszÃ¡g. Nemcsak FranciaorszÃ¡g segÃ©dforrÃ¡sai magyarÃ¡zzÃ¡k meg az addigi hadjÃ¡ratok szerencsÃ©s kimenetelÃ©t,
hanem mÃ©g inkÃ¡bb a szÃ¶vetsÃ©ges Ã¡llamok gyengesÃ©ge. SpanyolorszÃ¡g mÃ¡r alig jÃ¶tt szÃ¡mba, a csÃ¡szÃ¡rt a tÃ¶rÃ
tartottÃ¡k vissza. Vilmost a jakobitÃ¡k Ã©s sajÃ¡t parlamentje. Hanem mihelyt AngliÃ¡ban rendes kormÃ¡ny alakÃºlt meg, a
whigek uralomra jutottak Ã©s a bank megalapÃ-tÃ¡sa bÅ‘ eszkÃ¶zÃ¶ket szolgÃ¡ltatott a hadviselÃ©snek, meg kellett vÃ¡ltoznia
hatalmi viszonyoknak. Vilmos elÅ‘tt nem volt titok FranciaorszÃ¡g kimerÃ¼lÃ©se: bÃ-zott abban, hogy orszÃ¡ga tovÃ¡bb fogja
bÃ-rni a hÃ¡borÃºt, mint az oly virÃ¡gzÃ³nak Ã©s hatalmasnak lÃ¡tszÃ³ FranciaorszÃ¡g. MÃ¡r 1695-ben visszafoglalta Namur-t
Ã©s ez Ã¡ltal Belgiumban helyreÃ¡llÃ-totta az egyensÃºlyt. Csak dÃ©len volt mÃ©g tÃºlnyomÃ³ a francia hatalom, mely a savoya
herceget elpÃ¡rtolÃ¡sra bÃ-rta a szÃ¶vetsÃ©gesektÅ‘l. KitÃ¼nt, hogy Vilmos Ã©s az Ã¡ltala vezetett Anglia korlÃ¡tot bÃ-rnak vo
XIV. Lajos terjeszkedÃ©si vÃ¡gya elÃ©. Az angol kirÃ¡ly elÃ©rte cÃ©ljÃ¡t: az egyensÃºly megtartÃ¡sÃ¡t Ã©s a francia flotta legy
kÃ©sz volt a bÃ©kÃ©re, ha FranciaorszÃ¡g mÃ©ltÃ¡nyos feltÃ©teleket szab. Lajos viszont kÃ©sz volt a nymwegeni bÃ©ke alap
megkÃ¶tni a bÃ©kÃ©t Ã©s Vilmost elismerni angol kirÃ¡lynak. Mindegyik fÃ©l cÃ©ltalannak tartÃ¡ a tovÃ¡bbi erÅ‘fecsÃ©rlÃ©st
nyugalmat Ã³hajtott, hogy pihent erÅ‘vel foghasson a spanyol Ã¶rÃ¶kÃ¶sÃ¶dÃ©s mÃ¡r Ã©getÅ‘vÃ© vÃ¡lÃ³ kÃ©rdÃ©sÃ©nek eli
KÃ¶zbenjÃ¡rÃ³ul a svÃ©d kirÃ¡ly ajÃ¡nlkozott. IsmÃ©t HollandiÃ¡ban gyÃ¼ltek Ã¶ssze az alkudozÃ³k, Ryswijk kastÃ©lyban, HÃ
kÃ¶zelÃ©ben. Csak a csÃ¡szÃ¡ri udvar ellenezte a bÃ©kÃ©t, mint egykor a nymwegenit, hanem ez Ã¡ltal a franciÃ¡knak csak
Ãºjabb diadalokra szolgÃ¡ltatott alkalmat, BarcelonÃ¡nak ekkor tÃ¶rtÃ©nt elfoglalÃ¡sa a franciÃ¡k kezÃ©be adta a tÃºlsÃºlyt. ElÅ
StrassburgÃ©rt valami kÃ¡rpÃ³tlÃ¡st igÃ©rtek a franciÃ¡k a birodalomnak, most minden feltÃ©tel nÃ©lkÃ¼l le kellett
NÃ©metorszÃ¡gnak e vÃ¡rosrÃ³l mondani. Lajos ellenben kÃ©nytelen volt visszaadni tÃ¶bbi hÃ³dÃ-tÃ¡sait. Hollandia kedvezÅ‘
kereskedelmi szerzÅ‘dÃ©sre lÃ©pett FranciaorszÃ¡ggal. Ã•gy jÃ¶tt lÃ©tre a ryswijki bÃ©ke (1697 szept. 20.) mely megmutatta,
van mÃ¡r hatalom EurÃ³pÃ¡ban, mely eredmÃ©nynyel bÃ-r ellenÃ¡llani FranciaorszÃ¡g kÃ-mÃ©letlen, hÃ³dÃ-tÃ³ politikÃ¡jÃ¡nak.

Egyszerre bÃ©ke vÃ¡ltotta fel az EurÃ³pa minden rÃ©szÃ©ben dÃºlÃ³ hÃ¡borÃºt. Ã‰pen a ryswijki alku idejÃ©ben vÃ-vta ki sav
EugÃ©n azt a diadalt a tÃ¶rÃ¶kÃ¶k fÃ¶lÃ¶tt, mely bÃ©kÃ©re kÃ©nyszerÃ-tÃ© a szultÃ¡nt. A szÃ¡zad hatÃ¡rÃ¡n megÃ¡llapodott
a fÅ‘hatalmaknak egymÃ¡shoz valÃ³ viszonya. Nyugaton FranciaorszÃ¡g bÃ-rja a szÃ¡razfÃ¶ldi, Anglia Ã©s a vele szÃ¶vetsÃ©g
Hollandia a tengeri hegemoniÃ¡t, keleten a csÃ¡szÃ¡r emelkedik tÃºlsÃºlyra. Helyre van Ã¡llÃ-tva az egyensÃºly Ã©s mindegyik
rÃ©sz kÃ©szÃ¼l a maga hasznÃ¡ra fordÃ-tani a mÃ¡r-mÃ¡r bekÃ¶vetkezÅ‘ Ãºjabb bonyodalmat: a spanyol dynastia kihalÃ¡sÃ¡t.
ForrÃ¡s: http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/09kotet/09r01f03.htm